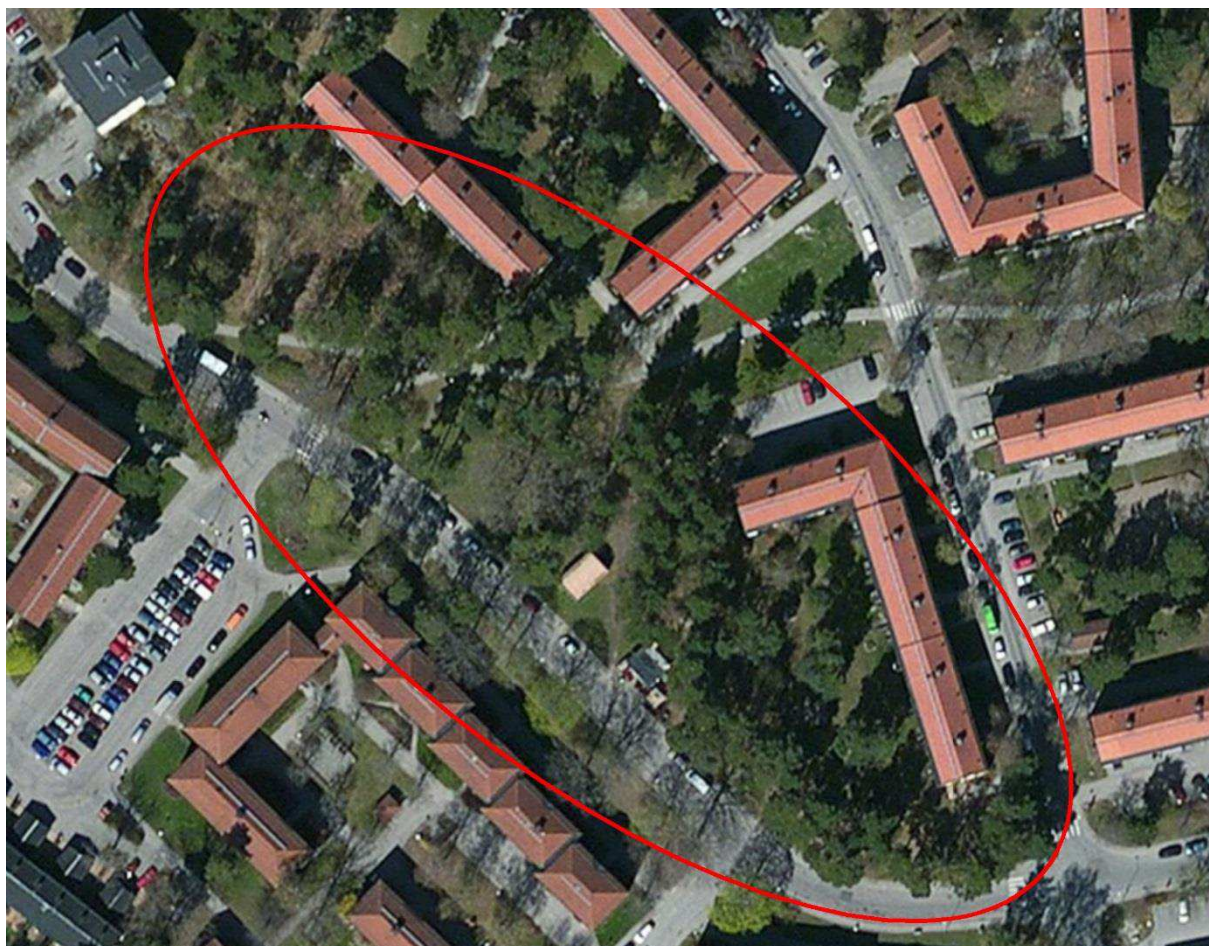

Naturvärden i kvarteret Greken,
Björnsonsgatan, Blackeberg
2016-04-22

CONEC KONSULTERANDE
EKOLOGER

Friman Ekologikonsult AB

Innehåll

1. Bakgrund.....	2
1.2. Arbetsmetodik	2
2. Beskrivning av lokala naturvärden	3
2.1 Rapporterade växter och djur	6
3. Ekologiskt särskilt betydelsefulla områden och habitatnätverk.....	9
3.1 Eklevende insekter.....	10
3.2 Barrskogshabitat	11
3.3 Groddjurshabitat	12
4. Planens påverkan på naturvärden.....	13
5. Hänsyn och kompensationsåtgärder.....	14
6. Referenslista.....	14

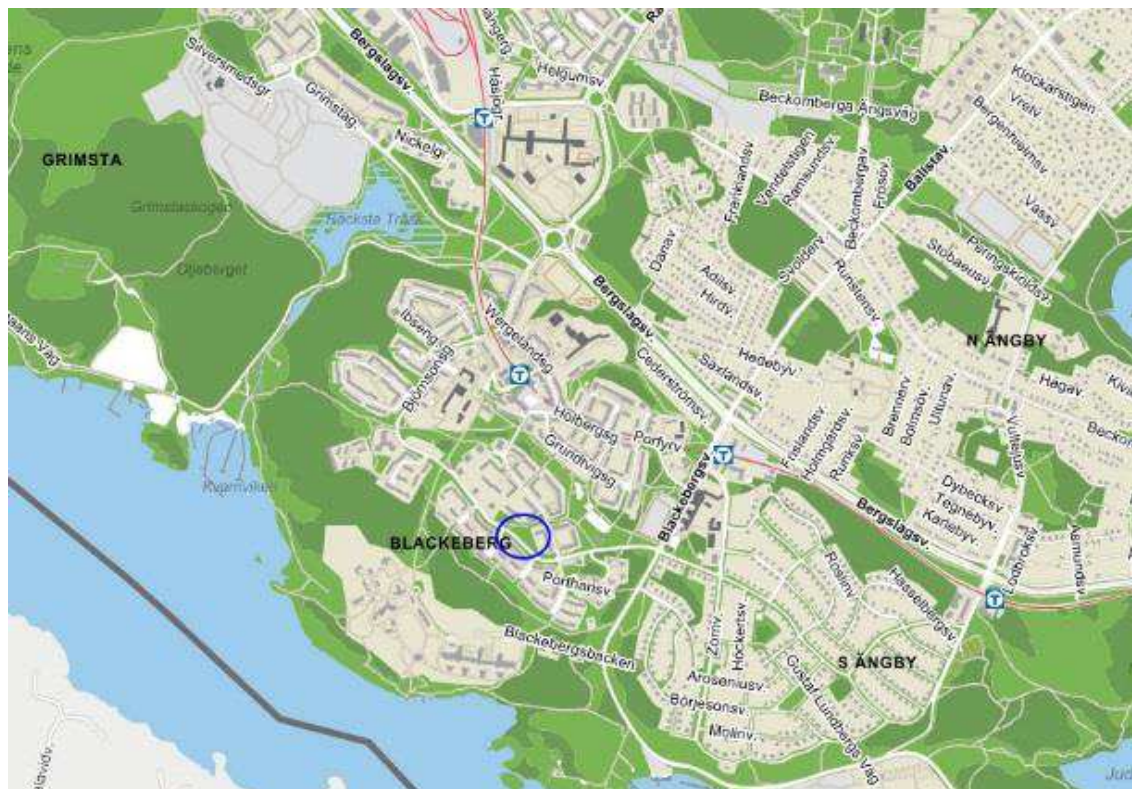

Björktrast – områdets vanligaste fågelart

1. Bakgrund

CONEC konsulterande ekologer har tillsammans med Friman Ekologikonsult fått i uppdrag av Anneli Wallgren, Svenska Bostäder AB, att utreda påverkan på naturmiljö och grönkorridor i samband med ett nybyggnadsprojekt i längs Björnsonsgatan i Blackeberg, se figur 1.

Miljöförvaltningen har bedömt att omhändertagande av befintlig vegetation och störningar under byggskedet utgör de viktigaste miljö- och hälsoskyddsfrågorna att ta hänsyn till under detaljplaneringen och redovisa i planhandlingarna.

Figur 1. Översiktskarta. Planområdet är inringat med blått.

Svenska Bostäder avser att bygga två punkthus och två lamellhus längs Björnsonsgatan, se figur 2. Punkthusen planeras bli nio våningar höga och lamellhusen fem. Under punkthusen och mellanliggande gård planeras för ett underjordiskt garage. I lamellhusen ska garaget ligga i bottenvåningen. Gång- och cykelvägen kommer att dras om och en ny lekplats byggs intill lamellhusen. Även på gården mellan punkthusen planeras för en lekplats och en del grönska. En diskussion om hur naturvärdena påverkas finns i avsnitt "Naturvärden och planens påverkan".

1.2. Arbetsmetodik

Området har besökts i fält i april, då markvegetationen ännu inte är utvecklad, varför en fullständig naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald enligt svensk standard inte kan göras. Istället har vi tillämpat en "NVI på förstudenivå", där framförallt trädens ekologiska värden har bedömts. Vår trädvärdering bygger vidare på den trädstudie som Arbor konsult AB har genomfört. En preliminär bedömning av fält- och markskiktets naturvärde har också gjorts. Landskapsekologiska bedömningar baserar sig på de habitatkartor som

Miljöförvaltningen tagit fram och bedömning i fält. Vidare har en genomgång av litteraturuppgifter gjorts.

I arbetat har Sonia Wallentinus, Hans-Georg Wallentinus och Margareta Friman Scharin deltagit. Fältbesök har gjorts 12/4 och 17/4.

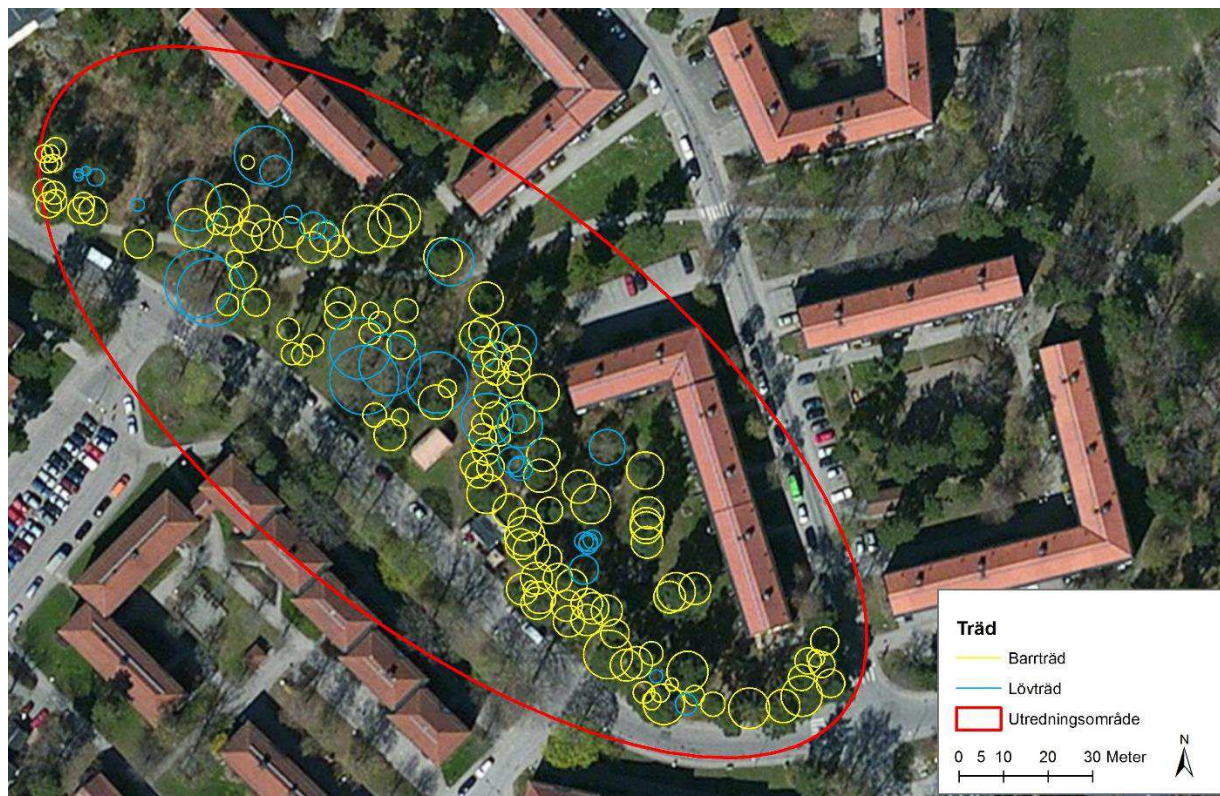
Figur 2. Förslag till plankarta 2016-04-04. Ytterligare uppdateringar kan komma.

2. Beskrivning av lokala naturvärden

Det aktuella området är en barrskogsbevuxen, moränsluttning som sluttar mot Björnssongatan i sydväst. Området omges av byggnader. Berget går i dagen i de högsta partierna. Det är främst i nordväst som det finns en någorlunda naturlig vegetation, resten är klippt gräsmatta, eller smala partier med mer ursprunglig växtlighet närmast de hållar som går i dagen. Kring dessa hållar finns något inslag av naturmark kvar. I mitten av området står träden på en klippt gräsmatta på lermark. I området är 164 träd inmätta. Merparten är, som nämnts, tallar (123 st.), som är någorlunda gamla och majoriteten har en stamdiameter på 40-55 cm och några på 60cm. En ek har en stamdiameter på 80 cm och två ekar en stamdiameter på 60 cm. Övriga trädarter är björk, gran, lönn, rönn, asp och sälg. Flera holkar är uppsatta i träden.

I naturmarken i nordväst är vegetationen tät med träd, sly, buskar och ett fältskikt med blåbärsris med inslag av lingon, fårsvingel, lundgröe, havre (troligen spritt från fågelfrö) och vårfryle. Här finns även en del stående och liggande död ved, mest av björk. I den centrala delen (bakom kiosken och transformatorstationen) är marken mer kulturlandskapad, men i slutningen finns även lite naturlig vegetation, t.ex. ett bestånd av vitsippor. Intill den befintliga södra huslängan är det klippt gräsmatta, några tallar, prydnadsbuskar, parkbänkar och två grillplatser.

Figur 3. Träden i området.

Vid första fältbesöket trummade en större hackspett flitigt. Flera hackspettssmedjor finns i området (platser där hackspetten plockar ut fröna ur kottarna). Det verkar som just detta skogsområde är hemvist för ett hackspettspår. Andra fåglar som noterades vid fältbesöken och som troligen häckar här är; blåmes, talgoxe, skata, rödhake, björktrast, koltrast, nötväcka, ringduva, bofink, sädesärla, grönfink och gråsparv dessutom sjöng stare i området vid andra fältbesöket. Förutom dessa arter har steglits, stenknäck och duvhök observerats i området (eller nära området), men dessa arter har troligen området framförallt som födosöksområde. En duvhök försökte slå en av ringduvorna vid besöket 12 april, men lyckades inte. Duvhöken häckar dock troligen i Grimstaskogen. Duvhöken är rödlistad i kategorin NT, nära hotad. Stare är rödlistad i kategorin VU, sårbar. En ekorre och en hare syntes också vid första tillfället. Förklaringar se tabell 1.

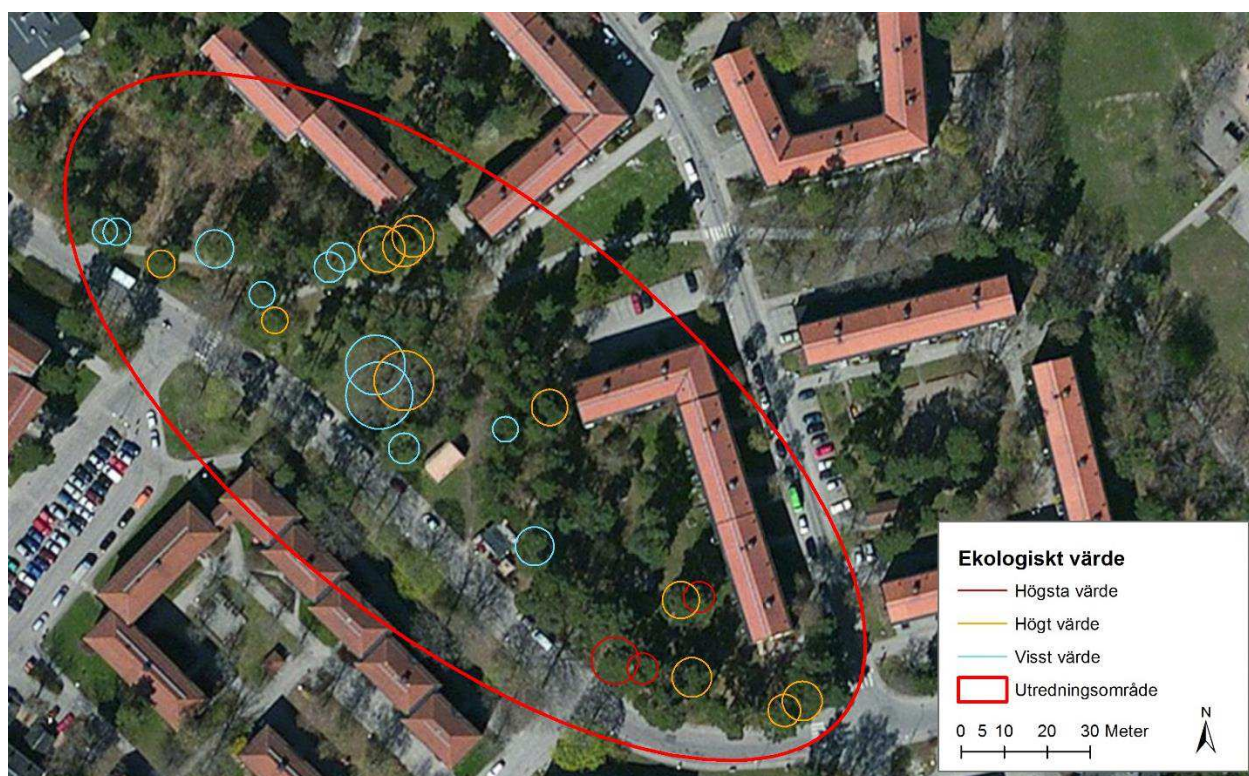
Området har ett lokalt naturvärde som framförallt består i att tallskogen är relativt gammal och att området är tillräckligt stort för att t.ex. ekorre och större hackspett ska kunna bo här. Närheten till större grönområden gör också att artrikedomen kan vara relativt hög, se avsnitt "Ekologiskt särskilt betydelsefulla områden och habitatnätverk". Flera av de grövre

solbelysta tallarna har spår av insektsgnag, bl.a. reliktböck som är rödlistad i kategorin NT, nära hotad.

Tabell 1. Rödlistade och hotade arter, Artdatabanken.

Förkortning	Kategori	Definition
CR	Akut hotad Critically Endangered	En art är Akut hotad när bästa tillgängliga data indikerar att den därmed bedöms löpa extremt hög risk att dö ut i vilt tillstånd.
EN	Starkt hotad Endangered	En art är Starkt hotad när bästa tillgängliga data indikerar att den därmed bedöms löpa mycket hög risk att dö ut i vilt tillstånd.
VU	Sårbar Vulnerable	En art är Sårbar när bästa tillgängliga data indikerar att den därmed bedöms löpa hög risk att dö ut i vilt tillstånd.
NT	Nära hotad Near Threatened	En art förs till kategorin Nära hotad om den inte uppfyller något av kriterierna för vare sig Akut hotad, Starkt hotad eller Sårbar, men är nära att uppfylla kriterierna för någon av dessa kategorier nu eller i en nära framtid.

Figur 4. Ekologiskt värderade träd. En sälj saknas i bilden.

Totalt har 26 enskilda träd bedömts som ekologiskt värdefulla, se figur 4 och bilaga 1. Trädens värde har huvudsakligen bedömts efter stamdiameter, solexponering, förekomst av bohål, insektsgnag och beträffande tall även barkens utseende som avspeglar åldern. Vid värderingen har vi tagit med ekar med en stamdiameter på minst 60 cm och de flesta tallar med en stamdiameter på minst 50 cm. De grövsta träden har i regel fått högre värde än de mindre grova, men de senare har ofta ett visst värde som så kallade efterträdare. Efterträdare har ofta lättare att klara en exploatering än riktigt gamla träd.

De värdefulla träden är tre tallar med högsta värde, tio tallar och en ek med högt värde samt tolv träd med visst värde (varav två är ekar och en är säl). Säl har ekologisk betydelse då den blommar tidigt på våren när det inte finns så mycket annan föda för de tidiga insekterna, t.ex. humlor. Inga talltickor eller ektickor har hittats och det beror antagligen på att tallarna och ekarna är i för god kondition och att de ännu inte riktigt har nått åldern då dessa brukar börja uppträda. På två av de värdefulla tallarna har spår av reliktsäck hittats. Reliktsäck är en rödlistad art nära hotad (NT) och är knuten till gamla tallar helst i solbelyst läge.

2.1 Rapporterade växter och djur

Det finns inga rapporterade fynd från området i Artportalen (2016). Artportalen är en databas för inrapportering av arter och som är öppen för alla och därmed inte kvalitetsgranskad. Arter som har sekretesskydd visas inte (t.ex. berggås).

Figur 5. Ringduvor födosöker ofta på gräsytor i projektområdet.

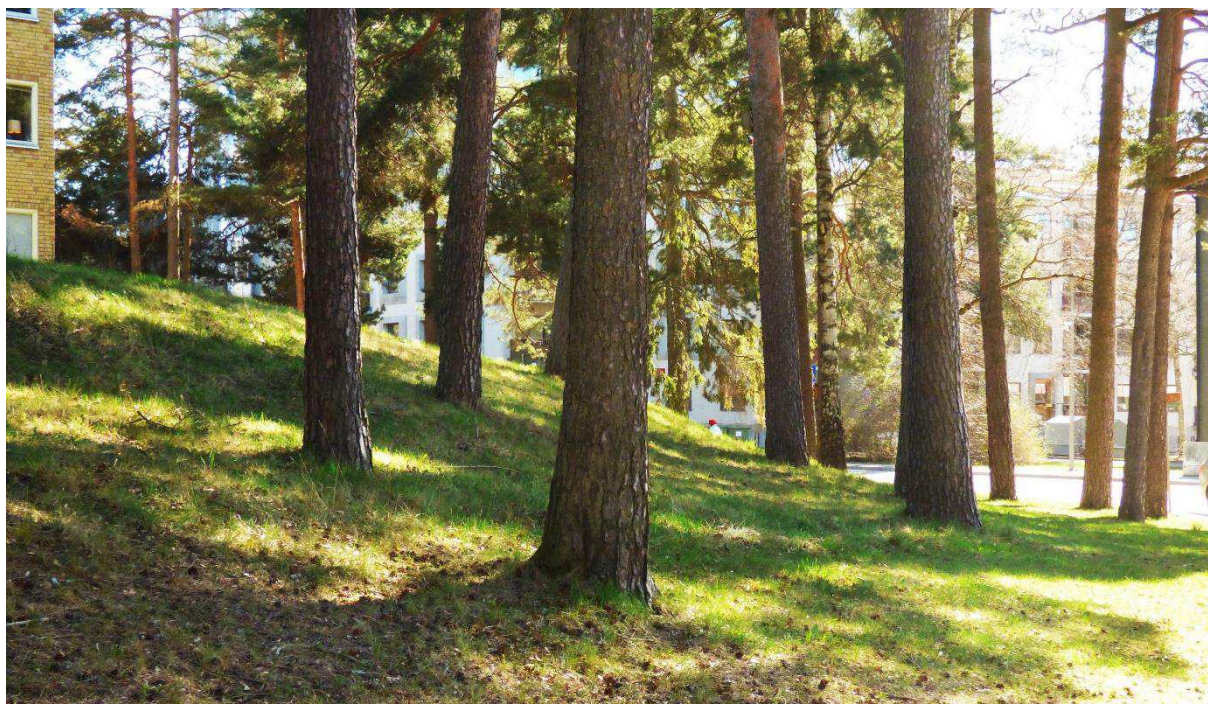

Figur 6. Fälthare hittades i norra delen av området (t.v.). Gråtrutar (t.h.) flög talrikt över bebyggelsen. De häckar numera gärna på hustak. Gråtruten är sedan några år rödlistad och hotklassad, men klarar sig bra bland stadens hus, där de hittar mycket att äta.

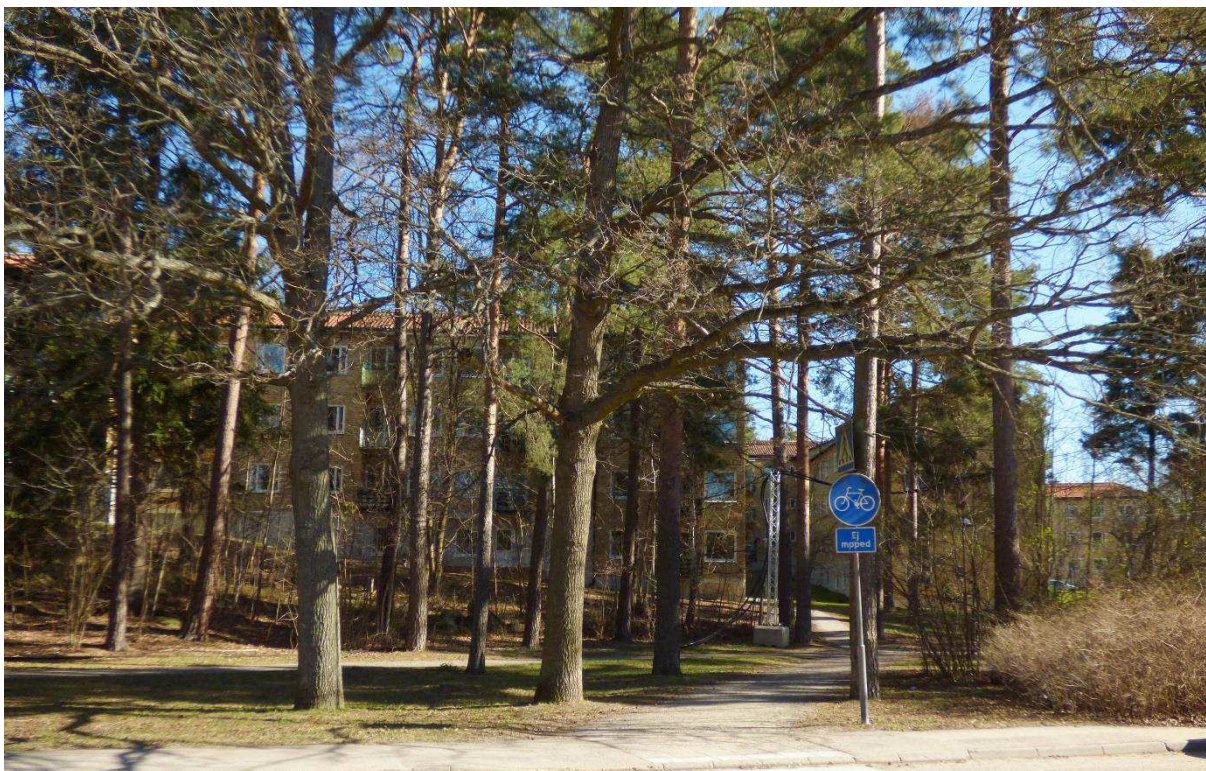

Figur 7. Den mest värdefulla eken (vänstra fotot) och en av de mest värdefulla tallarna (högra trädet i högra fotot).

Figur 8. Tallar dominerar området, de flesta "medelålders" och med omkrets på mellan 40 och 60 centimeter.

Figur 9. Entré med två ekar. Norra delen.

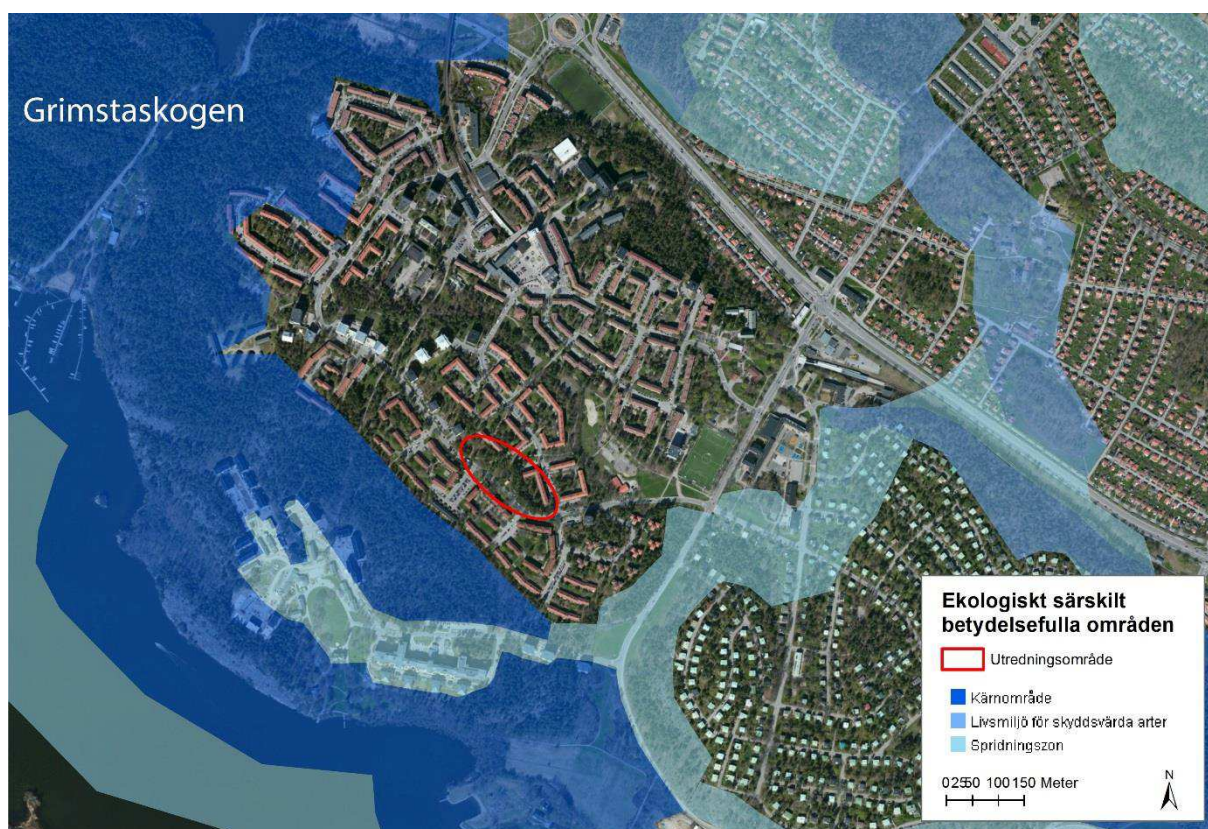
Figur 10. Promenadväg som leder bl.a. genom bostadskvarter till ett grönt stråk. I mitten växer en grov gran. Gran är relativt ovanlig inom Stockholms stad och brukar de inte klara en allt för närgången exploatering.

3. Ekologiskt särskilt betydelsefulla områden och habitatnätverk

Utredningsområdet ingår inte i något ekologiskt särskilt betydelsefullt område (ESBO), se figur 8, men ligger nära det ESBO-område där Grimstaskogens ingår.

ESBO-kartan bygger på olika artgruppers habitatnätverk. Inom Stockholms stad har man (hittills) satt fokus på tre viktiga arter/artgrupper som indikatorer på en rik biologisk mångfald. Dessa är eklevande insekter, tofsmes och padda. Dessa arter/djurgrupper är knutna till gamla ekar, barrskogsmiljöer med gamla träd, respektive våtmarker. Genom att skydda/skapa viktiga miljöer för dessa arter kan ett område hysa en rik biologisk mångfald även nära bebyggelse. Habitatnätverket har kartlagts av Miljöförvaltningen i samarbete med KTH.

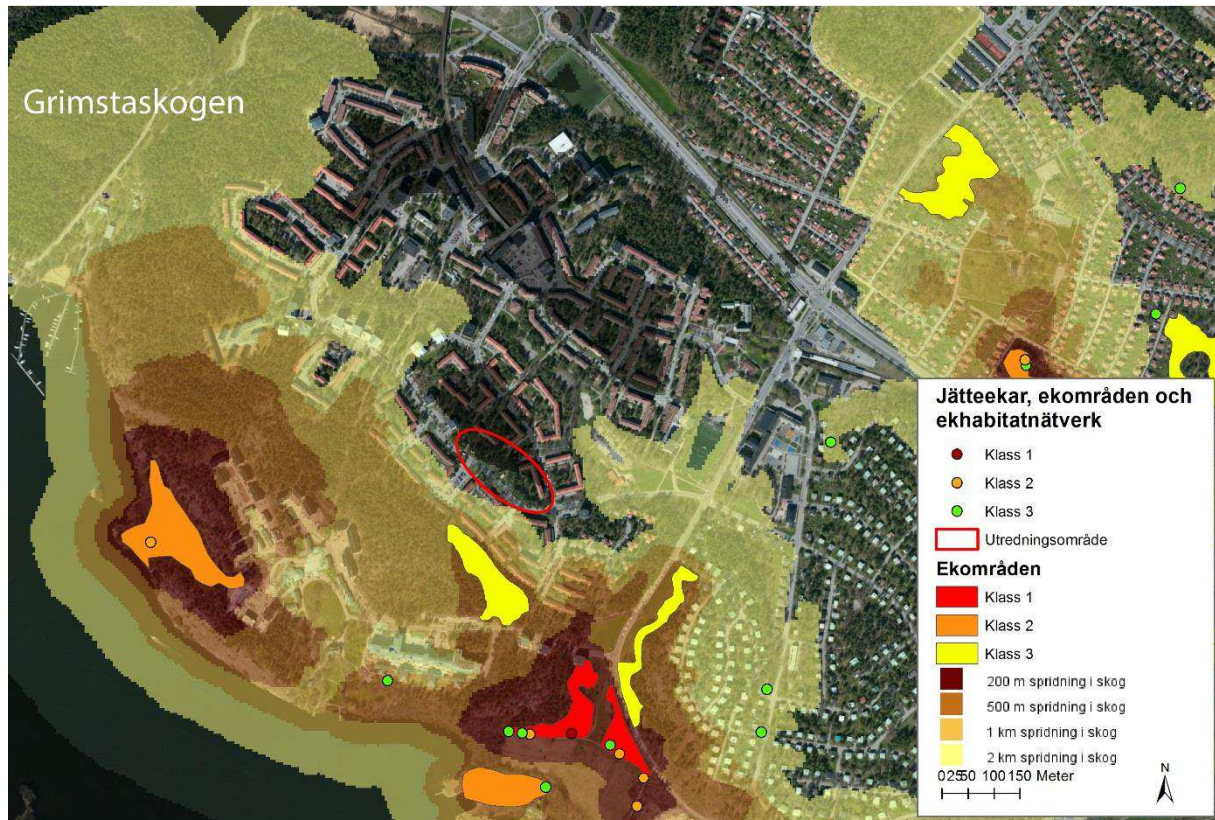

Figur 11. Ekologiskt särskilt betydelsefulla områden. Underlag från Miljöförvaltningen. Utredningsområdet är ungefärligt inringat med rött.

3.1 Eklevande insekter

Eken är en nyckelart för den biologiska mångfalden i Sverige och har 1 500 arter eller mer knutna till sig. För eklevande arter är det viktigt att det finns stora sammanhängande bestånd av gamla ekar eller spridningsmiljöer, eftersom eken måste ha en ansevärd ålder innan den kan börja utgöra ett lämpligt habitat. Det gör att det är få ekar som erbjuder rätt livsmiljö. På ekhabitatkartan är områden med gott om ekar värderade i tre klasser, se figur 12. Klass 1 är högsta värde. Även enskilda jätteträd är inventerade och värderade i samma klasser. Områdena är sedan sammanbundna i ett ekhabitatnätverk.

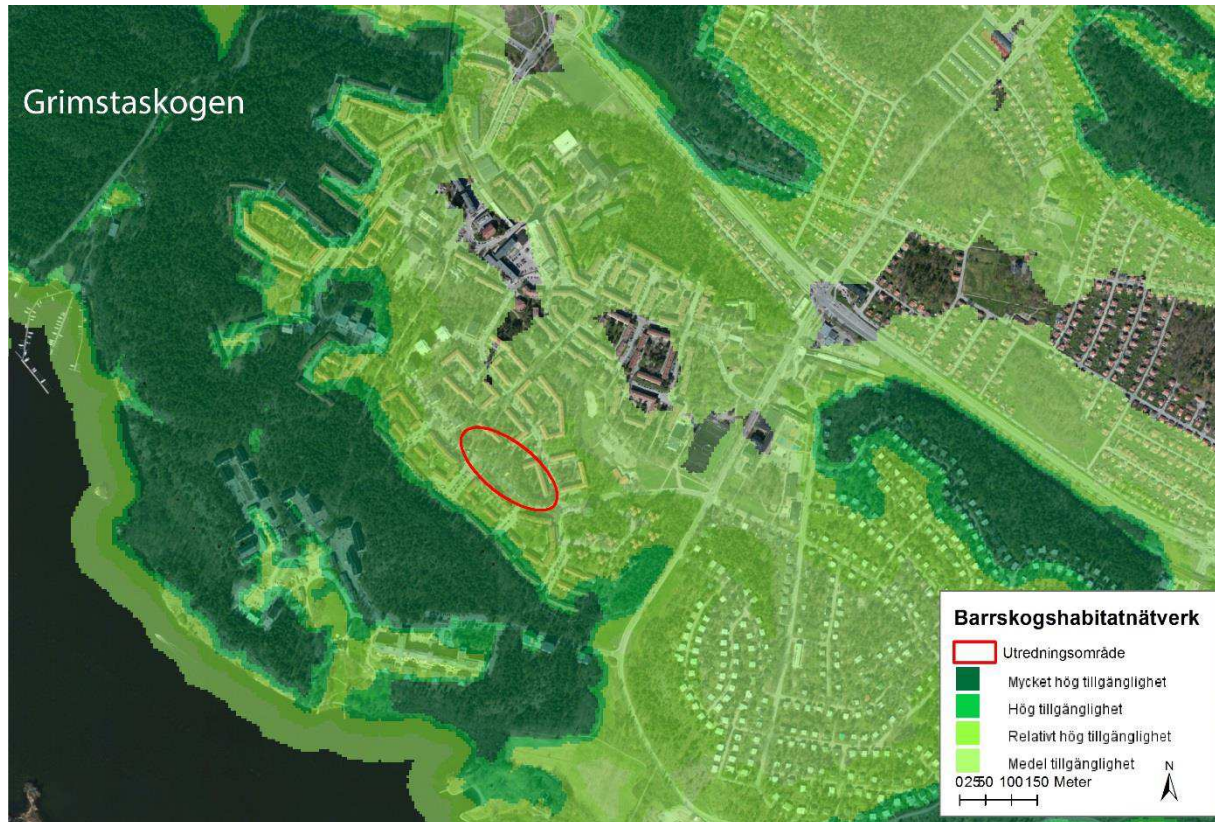
Figur 12. Habitatnätverkskarta för eklevande insekter med jätteeckar och värdefulla ekområden utmärkta. Underlag från Miljöförvaltningen. Utredningsområdet är markerat med röd ellips.

Utredningsområdet ligger vid norra kanten av ekhabitatnätverket, som sträcker sig längs Mälarens strand mellan Grimstaskogen och Tyska botten. Ekområdena och jätteträden vid Tyska botten är de mest värdefulla i Blackeberg. Det finns ingen fortsättning av ekhabitatområdet norrut från utredningsområdet varför de ekar som står här framförallt är lokalt värdefulla.

3.2 Barrskogshabitat

Fokusarten tofsmes är knuten till äldre barrskog, gärna med stort inslag av död ved. Skogen bör vara sammanhängande för att tofsmesen ska trivas. Man kan säga att det är en art som lider av "torgskräck". Även många andra arter kan hittas i samma områden som tofsmesen. Detta är t.ex. arter som svampen tallticka och skalbaggen reliktböck, vilka bägge är rödlistade. På barrskogshabitatkartan, se figur 13, är värdefulla kärnområden utmärkta med mörkgrönt, medan marker med möjlighet till spridning från dessa områden är markerade i ljusare färger. Ju ljusare, desto svårare är det med spridningen.

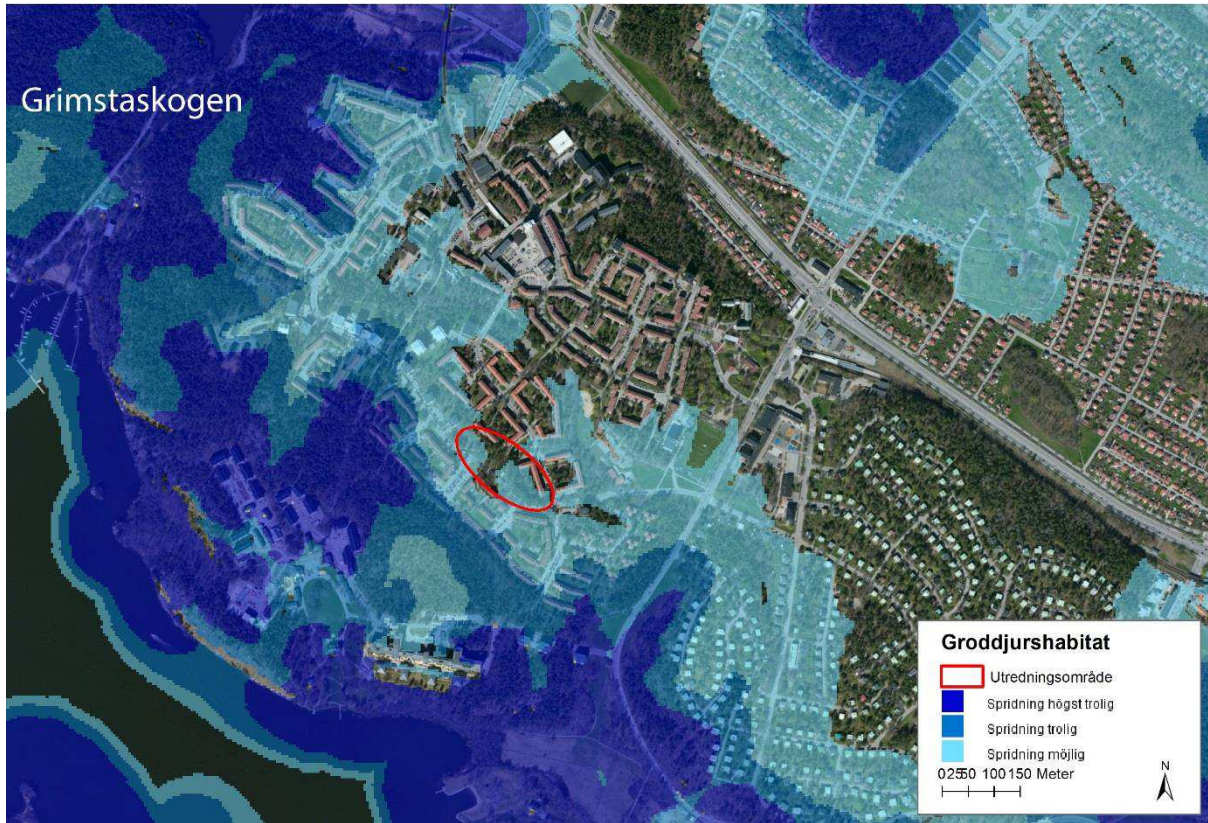
Figur 13. Habitatnätverkskarta för barrskogsarter. Underlag från Miljöförvaltningen. Utredningsområdet är markerat med röd ellips.

Tofsmes har observerats flera gånger i Blackeberg och häckar både i Grimsta naturreservat och Judarskogen. Det är alltså troligt att barrskogsmesar kan röra sig i utredningsområdet, även om inga observationer finns i Artportalen. Inga barrskogsmesar syntes eller hördes dock vid fältbesöken. Det finns gott om tallar mellan husen i Blackeberg, varför det troligen är lätt för mesarna att flyga från t.ex. Grimstaskogen. Ekorren är också en barrskogsart som dock har något lägre miljökrav än barrskogsmesarna, men observationen av ekorre vid platsbesöket visar att området har en viss betydelse för barrskogsarter, troligen i sammanhang med övriga delar av habitatnätverket.

3.3 Groddjurshabitat

(Vanlig) padda är en nyckelart som indikerar hög biologisk mångfald för våtmarksarter. Alla groddjur är fridlysta i Sverige. Det är mycket lätt att skapa eller återskapa våtmarksmiljöer som snabbt kan få en stor biologisk mångfald. I habitatkartan, se figur 14, är särskilt värdefulla områden är märkta i mörkt blå färg medan mindre värdefulla områden är märkta med ljus blå färg.

Figur 14. Habitatnätverkskarta för groddjur. Underlag från Miljöförvaltningen. Utredningsområdet är markerat med röd ellips.

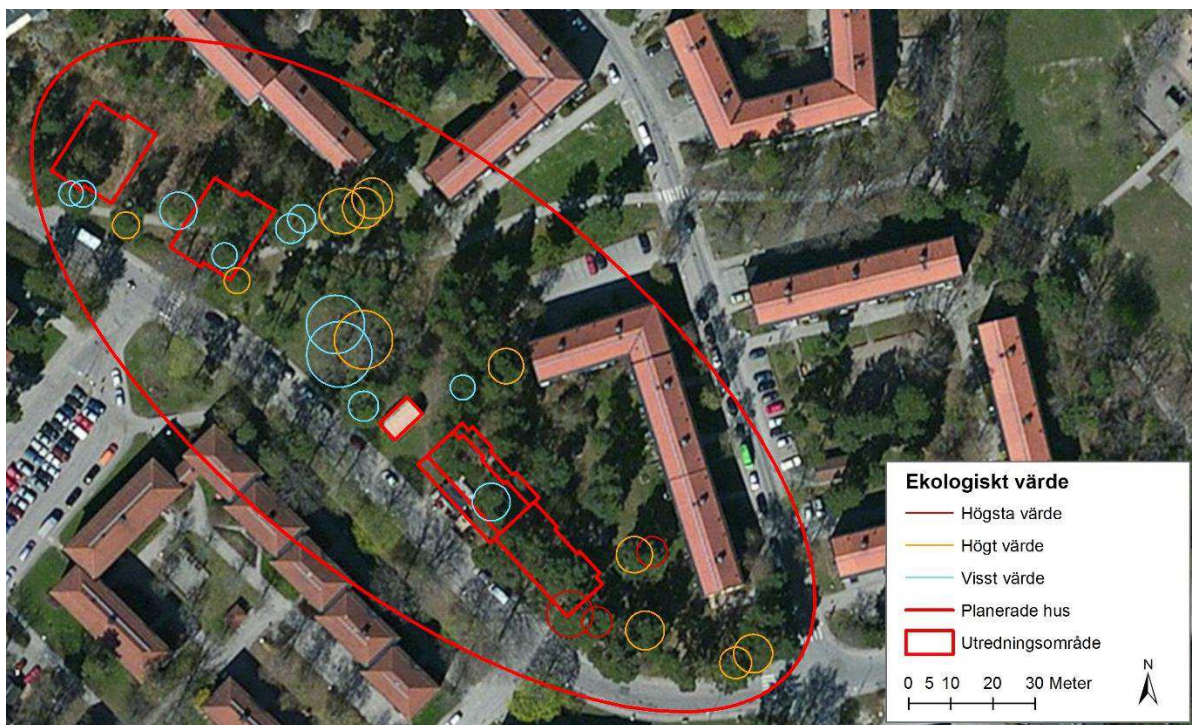
Det finns inga leklokaler i eller intill utredningsområdet men det finns flera leklokaler i Grimstaskogen och Judarskogen där t.ex. alla grodarter som förekommer i Stockholmsområdet (vanlig groda, åkergroda, (vanlig) padda samt mindre och större vattensalamander) finns. Det kan också finnas leklokaler för vanlig padda längs vassrika stränder i Mälaren. Skogsområdena längs Mälarens strand och Blackebergsskogen har därför troligen stor betydelse för groddjurens födosök, liksom för övervintringen. Inom själva utredningsområdet, som ligger i utkanten av spridningszonen, är det mindre sannolikt att groddjur rör sig.

4. Planens påverkan på naturvärden

Ett relativt stort antal träd kommer att försvinna i och med att husen placeras i området, se figur 15. I nordväst där punkthusen placeras försvinner ett stort antal träd varav fem klassificerats som ekologiskt värdefulla. Ytterligare två - tre värdefulla träd kommer så nära husen att det är tveksamt om de kan klara sig. Alla är tallar. Där punkthusen byggs försvinner också ett naturmarksparti, men troligen finns inga ovanliga växter där. Vid lamellhusen kommer flera träd att försvinna, de flesta av dessa träd är relativt unga och står tätt. Dock kommer två eller tre av de ekologiskt värdefulla tallarna som står i eller invid marken för lamellhusen, att försvinna. Bakom lamellhuset står en relativt stor sälk som skulle vara värdefull att spara, men det är oklart om det är möjligt, eller om den står för nära huset.

Skuggeffekterna på träden bakom huskropparna kommer öka och kan påverka kvarvarande träd negativt.

Figur 15. De värdefulla träden markerade på situationsplan.

Två av tallarna, som kan ha betydelse för reliktbock (NT), måste troligen fällas. Detta innebär en negativ påverkan, men förlusten av dessa träd i området (och eventuella ersättare) är ännu inte kritiskt för arten inom Stockholms stad. Det finns fortfarande många äldre tallar i Stockholm men på sikt kan förtätningen medföra att den totala påverkan blir ett hot mot reliktbocken inom Stockholms stad.

Ytterligare två hotklassade arter har påträffats i området, duvhök (NT) och stare (VU), men troligen häckar ingen av dem i området. Duvhöken använder antagligen området som jaktområde. Stare kan häcka i parker men är vanligare i områden med mycket betesmark. Hotet mot arten består framförallt i igenväxning och igenplantering av betesmarker.

Genom att mittpartiet i området bevaras, kan dock den stora eken sparas liksom två andra ekar. I sydost kommer flera värdefulla tallar att bli kvar.

5. Hänsyn och kompensationsåtgärder

De träd som ska sparas bör skyddas så att de inte skadas under byggtiden. Åtgärder för att vattentillförsel till dessa träd inte ska påverkas negativt kan kanske behövas. Av de träd som kan sparas i sluttningar behöver gallring göras. I skogskanten bakom nuvarande kiosk är det helt nödvändigt. Arbor konsult AB och undertecknade kan i dessa frågor medverka med råd om vilka träd som bör avverkas.

Det är svårt att inom utredningsområdet åstadkomma någon kompensationsåtgärd för de naturvärden som går förlorade. Möjligen kan man titta vidare på om t.ex. dagvattenhanteringen i området kan ske så att en utjämningsdamm placeras i utredningsområdet. Den bör i så fall utformas så att den både fyller en funktion för utjämning/rening av dagvattnet och för biologisk mångfald/upplevelsevärden.

Blackebergområdet är redan trädrikt, varför nyplantering av träd inte känns meningsfullt.

I andra hand kan undersökas om någon av de gröna stråk som finns i Blackeberg kan utnyttjas för t.ex. placering av en groddamm. Miljöförvaltningen kommer under 2016 att lansera en idébank över tänkbara kompensationsåtgärder för t.ex. groddjurspopulationer. Där finns bl.a. möjliga placeringar av dammar och groddjurspassager (så kallade "grodtunnlar").

6. Referenslista

Artdatabanken. 2016. <http://www.artdatabanken.se/>. Besökt under april 2016.

Artportalen. 2016. <http://www.artportalen.se/> Sökning under april 2016. Artdatabanken och Naturvårdsverket.

Miljöförvaltningen 2015-11-03. *Underlag för miljö- och hälsofrågor för detaljplan för kv. Greken i stadsdelen Blackeberg, Dp 2015-11045.*

Mörtberg, U., Zetterberg, A. och Gontier, M. 2006. *Landskapsekologisk analys i Stockholms stad. Metodutveckling med groddjur som exempel.* Miljöförvaltningen. Stockholms stad.

Mörtberg, U., Zetterberg, A. och Gontier, M. 2007. *Landskapsekologisk analys i Stockholms stad. Habitatnätverk för eklevande arter och barrskogsarter.* Miljöförvaltningen. Stockholms stad.

Ohlsson Sjöberg, A. och Bernhard, C. *Trädinventering och okulär besiktning, kv. Greken Björnsonsgatan. 2016-04-08.* Arbor konsult AB.

Stockholms stad. 2007. *Stockholms unika ekmiljöer. Förekomst, bevarande och utveckling.* Ekologigruppen AB.

Översiktskarta. www.stockholm.se

Träd med ekologiskt värde eller bevarandevärde enligt Arbor.

Trädslag	Nr	Ekologiskt värde	Bevarande värde Arbor	Kommentarer	Påverkan
Tall	7	Högt		Lite insektshål	Klarar sig
Tall	8	Högt		Insektshål	Klarar sig
Tall	12	Högt	Ja		Klarar sig
Tall	21		Ja		Klarar sig
Tall	22	Högt	Ja		Klarar sig
Tall	23	Högsta värde	Ja	Plattbarkig och bohål	Klarar sig
Tall	25	Högsta värde		Solexponerad och insektshål (reliktböck)	Måste antagligen tas bort
Tall	27	Högsta värde		Solexponerad och insektshål (reliktböck)	Tas bort
Tall	41		Ja		Klarar sig
Tall	42		Ja		Klarar sig
Tall	43		Ja		Klarar sig
Tall	44		Ja		Klarar sig
Tall	45		Ja		Klarar sig
Björk	46		Ja		Klarar sig
Tall	47		Ja		Klarar sig
Tall	48		Ja		Klarar sig
Sälg	49	Visst		Ej inmätt och därför inte med i figur 4 och 15. Enda sälgen i området.	Tveksamt om den klarar sig
Tall	53	Visst			Tas bort
Tall	77	Högt	Ja		Klarar sig
Tall	81	Visst			Kan klara sig
Ek	99		Ja		Klarar sig
Tall	101	Visst	Ja		Klarar sig
Ek	103	Visst	Ja		Klarar sig
Ek	104	Högt	Ja		Klarar sig
Ek	110	Visst	Ja		Klarar sig
Tall	119	Högt		Bohål	Klarar sig
Tall	120	Högt		Lite plattbarkig	Klarar sig
Tall	121	Högt		Plattbarkig och insektshål	Klarar sig
Tall	123	Visst			Klarar sig
Tall	124	Visst			Måste antagligen tas bort
Tall	139	Visst			Tas bort
Tall	155	Visst		Insektshål	Tas bort
Tall	157	Visst		Insektshål	Tas bort
Tall	158	Högt	Ja		Måste antagligen tas bort
Tall	162	Visst			Tas bort
Tall	163	Högt			Tas bort

